

B. PAULI APOSTOLI

INCIPIT

EPISTOLA AD PHILEMONEM.

Cap. I. — Paulus victus Christi Jesu, et Timotheus frater, Philemoni dilecto, et adjutori nostro, et Appiæ sorori¹ charissimæ, et Archippo commilitoni nostro, et Ecclesie, quæ in domo tua est. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo. Gratias ago Deo meo, semper memoriam tui faciens in orationibus meis, audiens charitatem tuam, et fidem, quam habes in Domino Jesu, et in omnes sanctos: ut communicatio fidei tuæ evidens fiat in agnitione omnis² operis boni, quod est vobis in Christo Jesu. Gaudium enim magnum habui, et consolationem in charitate tua: quia viscera sanctorum requieverunt per te, frater. Propter quod multam fiduciam habens in Christo Jesu imperandi tibi quod ad rem pertinet; propter charitatem magis obsecro, cum sis talis, ut Paulus se nex, nunc autem et victus Jesu Christi, obsecro te pro meo filio, quem genui in vinculis, Onesimo, qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem et mihi et tibi utilis, quem remisisti³ tibi. Tu autem illum, ut mea viscera, suscipe: quem ego

Explicit epistola B. Pauli Apostoli ad Philemonem.

¹ Non addit illud « charissimæ » Palatinus ms. cum Græcis aliquot libris.

² Idem ms. « in agnitione omnis boni, quæ est in vobis », prætermissio « operis », quod nomen, neque in Græco est textu.

volueram mecum detinere, ut pro te mihi ministraret in vinculis evangelii: sine consilio autem tuo nihil volui facere, uti [Ms. ut] ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium. Forsitan enim ideo discessisti ad horam a te, ut æternum illum reciperes: jam non ut servum, sed pro servo charissimum fratrem, maxime mihi; quanto autem magis tibi, et in carne, et in Domino! Si ergo habes me socium, suscipe illum sicut me: si autem aliquid nocuit tibi, aut debet; hoc mihi imputa. Ego Paulus scripsi mea manu: ego reddam tibi, quod et te ipsum mihi debes; ita [Ms. itaque], frater. Ego te fruor in Domino. Refice viscera mea in⁴ Domino. Confidens in obedientia tua scripsi tibi: sciens quoniam et super id quod dico, facies. Simul autem et para mihi hospitium: nam spero per orationes vestras donari me vobis. Salutem te Epaphras conceptivus meus in Christo Jesu, Marcus, Aristarchus, Demas, Lucas, adjutores mei. Gratia Domini nostri Jesu Christi cum spiritu vestro. Amen.

³ Atque hic pronomen « tibi », Palat. ms. tacet, quod neque in Græco est archetypo.

⁴ Idem ms. « viscera mea in Christo. Confidens obedientiæ tuæ scripsi, etc. » contentiosius ad Græcam litteram.

B. PAULI APOSTOLI

INCIPIT

EPISTOLA AD HEBRÆOS.

Cap. I. — Multifariam, multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, novissime [Ms. novissimis], diebus istis locutus est nobis

in Filio, quem constituit hæredem universorum, per quem fecit et sæcula. Qui cum sit splendor gloriæ, et figura substantiæ ejus, portansque

omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedit ad dexteram majestatis in excelsis: tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditavit. Cui enim dixit aliquando Angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum: Ego ero illi in patrem, et ipse erit mihi in filium? Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terre, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei. Et ad Angelos quidem dicit: Qui facit Angelos suos spiritus, et ministros suos flammam ignis. Ad Filium autem: Thronus tuus, Deus, in sæculum sæculi, virga æquitatis, virga regni tui. Dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo exultationis præ participibus tuis. Et: Tu in principio, Domine, terram fundasti: et opera manuum tuarum sunt cæli. Ipsi peribunt, tu autem permanebis, et omnes ut vestimentum veterascent: et velut amictum¹ mutabis eos, et mutabuntur: tu autem idem ipse es, et anni tui non deficiunt. Ad quem autem Angelorum dixit aliquando: Sede a dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Nonne omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capient salutis?

Cap. II. — Propterea abundantius oportet observare nos ea quæ audivimus, ne forte perefluamus. Si enim qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, et omnis prævaricatio et inobedientia accepit justam mercedis retributionem: quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? Quæ cum initium accepisset enarrari per Dominum, ab eis, qui audierunt, in nos [Ms. nobis] confirmata est, contestante Deo signis et portentis, et variis virtutibus, et Spiritus sancti distributionibus secundum suam voluntatem. Non enim Angelis subjecti Deus orbem terre futurum de quo loquimur. Testatus est autem in quodam loco² quis, dicens: Quid est homo, quod memor es ejus, aut filius hominis, quoniam visitas eum? Minuisti eum paulo minus ab Angelis: gloria et honore coronasti eum: et constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subjecti sub pedibus ejus. In eo enim quod omnia ei subjecti, nihil dimisit non subjectum ei. Nunc

autem necdum videmus omnia subjecta ei. Eum autem, qui modico quam Angeli minoratus est, videmus Jesum propter passionem mortis, gloria et honore coronatum: ut gratia Dei, pro omnibus gustaret mortem. Decebat enim eum, propter quem omnia, et per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummare. Qui enim sanctificat, et qui sanctificantur, ex uno omnes. Propter quam causam non confunditur frater eos vocare, dicens: Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in medio ecclesie laudabo te. Et iterum: Ego ero fidens in eum. Et iterum: Ecce ego, et pueri mei, quos dedit mihi Deus. Quia ergo pueri communicaverunt carni et sanguini, et ipse similiter participavit eisdem: ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est, diabolum: et liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti. Nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. Unde debuit per omnia fratribus similari, ut misericors fieret, et fidelis pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi. In eo enim, in quo passus est ipse et tentatus, potens est et eis, qui tentantur, auxiliari.

Cap. III. — Unde, fratres sancti, vocationis ecclesiæ participes, considerate Apostolum et pontificem confessionis nostræ Jesum: qui fidelis est ei, qui fecit illum, sicut et Moyses in omni domo ejus. Amplioris enim gloriæ iste præ Moyse dignus est habitus, quanto ampliorem honorem habet domus, qui fabricavit illam. Omnis namque domus fabricatur ab aliquo; qui autem omnia creavit, Deus est. Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo ejus tanquam famulus, in testimonium eorum, quæ dicenda erant: Christus vero tanquam filius in domo sua: quæ domus sumus nos, si fiduciam, et gloriæ spei usque ad finem, firmam retineamus. Quapropter sicut dicit Spiritus sanctus: Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione secundum diem tentationis in deserto, ubi tentaverunt me patres vestri; probaverunt, et viderunt opera mea quadraginta annis. Propter quod infensus fui generationi huic, et dixi: Semper errant corde. Ipsi autem non cog-

¹ Vitiose scriptum in Martiani editione duobus verbis, « sed et », pro « sedit », aut « sedet ».

² In Palat. ms. « involves », et Græce ἐλίσσει, pro ἐλάσει.

³ Idem ms. « quidem dicens »; Gr. τὸς λέγων.

⁴ Aliter idem ms. « narrabo », qui et paulo post pronomen « mei », ubi dicitur « pueri mei », cum Græco exemplari reficit.

noverunt vias meas, sicut juravi in ira mea : Si introibunt in requiem meam. Videte, fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis, discedendi a Deo vivo : sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Participes enim Christi effecti sumus : si tamen initium substantiæ ejus usque ad finem firmum retineamus. Dum dicitur : Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra, quemadmodum in illa exacerbatione. Quidam enim audientes exacerbaverunt, sed non universi, qui profecti sunt ex Ægypto per Moysen. Quibus autem infensus est quadraginta annis? Nonne illis, qui peccaverunt, quorum cada-vera prostrata sunt in deserto? Quibus autem juravit non introire in requiem ipsius, nisi illis, qui increduli fuerunt? Et videmus, quia non potuerunt introire¹ propter incredulitatem.

Cap. IV. — Timeamus ergo, ne forte, relicta pollicitatione introendi in requiem ejus, existimetur aliquis ex vobis deesse. Etenim et nobis nuntiatur est, quemadmodum et illis : sed non profuit illis sermo auditus, non admixtus [Ms. admixtio] fidei ex his qui audierunt. Ingrediemur enim in requiem, qui credidimus : quemadmodum dixit : Sicut juravi in ira mea, si introibunt in requiem meam : et quidem operibus ab institutione mundi perfectis. Dixit enim in quodam loco de die septima sic : Et requievit Deus die septima ab omnibus operibus suis. Et in isto rursum : Si introibunt in requiem meam. Quoniam ergo superest introire quosdam in illam, et ii, quibus prioribus annuntiatum est non introierunt propter incredulitatem : iterum terminat diem quemdam. Hodie, in David dicendo, post tantum temporis, sicut supra dictum est : Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra. Nam si eis Jesus requiem prestisset, nunquam de alia loqueretur, posthac, die. Itaque relinquatur sabbatismus populo Dei. Qui enim ingressus est in requiem ejus, etiam ipse requievit ab operibus suis, sicut a suis Deus. Festinamus ergo ingredi in illam requiem : ut ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum. Vivus est enim sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio accipiti : et pertingens usque

¹ Juxta Græcos aliquot libros, « quibus » in Palat. ms. legitur pro « sicut ».

² Addit Palatinus ms. ex inferiori contextu, « in requiem ipsius » : quæ tamen verba neque

ad divisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis. Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus : omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus, ad quem nobis sermo. Habentes ergo pontificem magnum, qui penetravit caelos, Jesum Filium Dei, teneamus confessionem. Non enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris ; tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ : ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno.

Cap. V. — Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, et sacrificia pro peccatis : qui condolare possit his, qui ignorant, et errant : quoniam et ipse circumdatus est infirmitate : et propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam et pro semetipso offerre pro peccatis. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo, tanquam Aaron. Sic et Christus non semetipsum clarificavit, ut pontifex fieret : sed qui locutus est ad eum : Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quemadmodum et in alio loco dicit : Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Qui in diebus carnis suæ, preces supplicationesque ad eum, qui possit illum salvum facere a morte, cum clamore valido et lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia. Et quidem cum esset Filius Dei, didicit ex his, quæ passus est, obedientiam ; et consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi, causa salutis æternæ, appellatus a Deo pontifex juxta ordinem Melchisedech. De quo nobis grandis sermo, et ininterpretabilis ad dicendum : quoniam imbecilles facti estis ad audiendum. Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus, rursum indigetis ut vos doceamini, quæ sint elementa exordii sermonum Dei : et facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo. Omnis enim qui lactis est particeps, expers est sermonis [Ms. add. et] justitiæ : parvulus enim est. Perfectorum autem est solidus cibus, eorum, qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali.

in Græco exemplari habentur.

³ In Palatino ms. « qui ignorantes erant, etc. »

Cap. VI. — Quapropter intermittentes incohesionis Christi sermonem, ad perfectiora [Ms. perfectionem] feramur, non rursum jacientes fundamentum penitentiae ab operibus mortuis,¹ et fide ad Deum, baptismatum doctrinæ impositionis quoque manuum, ac resurrectionis mortuorum, et judicii æterni. Et hoc faciemus, si quidem permiserit Deus. Impossibile est enim, eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cælestis, et participes facti sunt Spiritus sancti, gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque seculi venturi, et prolapsi sunt, rursus renovari ad penitentiam, rursum crucifigentes sibi semetipsos Filium Dei, et ostentui habentes. Terra enim saepe venientem super se bibens imbrem, et generans [Ms. germinans] herbam opportunam illis, a quibus colitur, accipit benedictionem a Deo. Proferens autem spinas ac tribulos, reproba est, et maledictio proxima : ejus consummatio in combustionem. Confidimus autem de vobis, dilectissimi, meliora, et viciniore salutis : tametsi ita loquimur. Non enim injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, et dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis, et ministrastis. Capiunt autem unumquemque vestrum eandem ostentare sollicitudinem ad expletionem spei usque in finem : ut non segnes efficiamini, verum imitatores eorum, qui fide et patientia hereditabunt promissiones. Abraham namque promittens Deos, quoniam neminem habuit, per quem juraret, majorem, juravit per semetipsum, dicens : Nisi benedicens benedicam te, et multiplicans multiplicabo te. Et sic longanimiter ferens, adeptus est repromissionem. Homines enim per majorem sui jurant : et omnis controversiæ eorum finis, ad confirmationem, est juramentum. In quo abundantius volens Deus ostendere pollicitationis hereditibus immobilitatem consilii sui, interpositus iurandum : ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem : quam sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam, et incedentem usque ad interiora voluminis : ubi præcursor pro nobis introivit Jesus, secundum ordinem Melchisedech pontifex factus in æternum.

Cap. VII. — Hic enim Melchisedech, rex Salem, sacerdos Dei summi, qui obiit Abraham regresso

a cæde regum, et benedixit ei : cui et decimas omnium divisit Abraham : primum quidem qui interpretatur rex justitiam : deinde autem et rex Salem, quod est, rex pacis, sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vite [Ms. tac. vite] habens, assimilatus autem Filio Dei, manet sacerdos in perpetuum. Intuemini autem quantus sit hic, cui et decimas dedit de præcipuis Abraham patriarcha. Et quidem de filiis Levi sacerdotium accipientes, mandatum habent decimas sumere a populo secundum legem, id est, a fratribus suis : quamquam et ipsi exierunt de lumbis Abraham. Cujus autem generatio non annumeratur in eis, decimas sumpsit ab Abraham, et hunc, qui habebat repromissiones, benedixit. Sine ulla autem contradictione, quod minus est, a meliore benedicetur. Et hic quidem, decimas morientes homines accipiunt : ibi autem contestatur, quia vivit. Et (ut ita dictum sit) per Abraham, et Levi, qui decimas accepit, decimatus est : adhuc enim in lumbis patris erat, quando obiit ei Melchisedech. Si ergo consummatio per sacerdotium leviticum erat (populus enim sub ipso legem accepit), quid adhuc necessarium fuit, secundum ordinem Melchisedech alium surgere sacerdotem, et non secundum ordinem Aaron dici? Translatio enim sacerdotii, necesse est, ut et legis translatio fiat. In quo enim hæc dicuntur, de alia tribu est, de qua nullus altari presbo fuit. Manifestum est enim quod ex Juda ortus sit Dominus noster : in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est. Et amplius adhuc manifestum est, si secundum similitudinem Melchisedech exurgat alius sacerdos, qui non secundum legem mandati carnalis factus est, sed secundum virtutem vite insolubilis. Contestatur enim : Quoniam tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech. Reprobatio quidem sit precedentis mandati, propter infirmitatem ejus, et inutilitatem : nihil enim ad perfectum adduxit lex, introductio vero melioris spei, per quam proximamus ad Deum. Et quantum est non sine iurando (alii quidem sine iurando sacerdotes facti sunt ; hic autem cum iurando, per eum, qui dixit ad illum : Juravit Dominus, et non prænitabit eum : tu es sacerdos in æternum) in tantum melioris testamenti sponsor factus est Jesus. Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur perma-

¹ Idem ms. « sed fidei », proprius Græco $\chi\alpha\iota\ \pi\acute{\iota}\sigma\tau\epsilon\omega\varsigma$.

neri: hic autem eo quod maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium. Unde et salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum: semper vivens ad interpellandum pro nobis. Talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, et excelsior caelis factus: qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum sacerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi: hoc enim fecit semel, seipsum [Ms. se] offerendo. Lex enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes: sermo autem jurisjurandi, qui post legem est, Filium in æternum perfectum.

Cap. VIII. — Capitulum autem super ea quæ dicuntur: Talem habemus pontificem, qui condescit in dextera sedis magnitudinis in oculis [Ms. excelsis], sanctorum minister, et tabernaculi veri, quod fixit Dominus, et non homo. Omnis enim pontifex ad offerendum munera, et hostias constituitur: unde necesse est et hunc habere aliquid, quod offerat: si ergo esset super terram, nec esset sacerdos: cum essent qui offerrent secundum legem munera, qui exemplari et umbra deserviant caelestium. Sicut responsum est Moysi, cum consummaret tabernaculum: Vide [inquit] omnia facio secundum exemplar, quod tibi ostensum est in monte. Nunc autem melius sortitus est ministerium, quanto et melioris testamenti mediator est, quod in melioribus reprobationibus sancitum est. Nam si illud prius culpa vacasset, non utique secundi locus inquireretur. Vituperans enim eos dicit: Ecce dies venient, dicit Dominus: et consummabo super domum Israel, et super domum Juda, testamentum novum: non secundum testamentum, quod feci patribus eorum, in die qua apprehendi manum eorum, ut educerem illos de terra Ægypti: quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo, et ego neglexi eos, dicit Dominus. Quia hoc est testamentum, quod disponam domui Israel post dies illos, dicit Dominus: Dando leges meas in mentem eorum, et in corde eorum superscribam eas: et ero eis in Deum, et ipsi erunt mihi in populum: et non docebit unusquisque proximum suum, et unusquisque fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum: quoniam omnes scient me a minore usque ad majorem eorum: quia propi-

tius ero iniquitatibus eorum, et peccatorum eorum jam non memorabor. Dicendo autem novum, veteravit prius. Quod autem antiquatur, et senescit, prope interitum est.

Cap. IX. — Habuit quidem et prius justificationes culture, et Sanctum sæculare. Tabernaculum enim factum est primum, in quo erant candelabra, et mensa, et propositio panum, quæ [Ms. quod] dicitur Sancta. Post velamentum autem secundum tabernaculum, quod dicitur Sancta sanctorum: aureum habens thuribulum, et arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, et virga Aaron, quæ fronderat, et tabulæ testamenti, superque eam erant cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium: de quibus non est modo dicendum per singula. His vero ita compositis, in priori quidem tabernaculo semper introibant sacerdotes, sacrificiorum officia consummantes: in secundo autem semel in anno solus pontifex, non sine sanguine, quem offert pro sua et populi ignorantia: hoc significante Spiritu sancto, nondum propalatum esse sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum, quæ parabola est temporis instantis: juxta quam munera, et hostiæ offeruntur, quæ non possunt juxta conscientiam perfectum facere servientem, solummodo in cibis, et in potibus, et variis baptismatibus, et justitiis carnis usque ad tempus correctionis impositis. Christus autem assistens pontifex futurorum bonorum, per amplius et perfectius tabernaculum non manu factum, id est, non hujus creationis; neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem, introivit semel in Sancta, æterna redemptione inventa. Si enim sanguis hircorum et tauro- rum, et cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuorum, ad serviendum Deo viventium! Et ideo novi testamenti mediator est, ut morte intercedente, in redemptionem earum [Ms. earumdem] prevaricationum, quæ erant sub priori testamento, reprobationem accipiant, qui vocati sunt æternæ hereditatis. Ubi enim testamentum est, mors necesse est intercedat testatoris. Testamentum

enim in mortuis confirmatum est: alioquin nondum valet, dum vivit qui testatus est. Unde nec primum quidem sine sanguine dedicatum est. Lecto enim omni mandato legis a Moysse universo populo, accipiens sanguinem vitulorum et hircorum, cum aqua, et lana coecinea, et hyssopo, ipsum quoque librum, et omnem populum aspersit, dicens: Hic sanguis testamenti, quod mandavit ad vos Deus. Etiam tabernaculum et omnia vasa ministerii sanguine similiter aspersit. Et omnia pene in sanguine secundum legem mundantur: et sine sanguinis effusione non fit remissio. Necesse est ergo exemplaria quidem caelestium his mundari: ipsa autem caelestia melioribus hostiis quam istis. Non enim in manufacta Sancta [Ms. manufactis Sanctis] Jesus introivit, exemplaria verorum: sed in ipsum caelum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis. Neque ut sepe offerat semetipsum, quemadmodum pontifex intrat in Sancta pro singulos annos in sanguine alieno: alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem semel in consummatione sæculorum, ad destitutionem peccati, pro hostiam suam apparuit. Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium: sic et Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata; secundo sine peccato apparebit expectantibus se, in salutem.

Cap. X. — Umbram enim habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum, per singulos annos eisdem ipsis hostiis, quas offerunt indesinenter, nunquam potest accedentes perfectos facere: alioquin cessassent offerri: ideo quod nullam habent ultra conscientiam peccati, cultores semel mundati: sed in ipsis commemoratio peccatorum pro singulos annos fit. Impossibile enim est [Ms. erat] sanguine tauro- rum et hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens mundum dicit: Hostiam, et oblationem noluit: corpus autem aptasti mihi: holocaustomata¹ pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi: Ecce venio: in capite libri scriptum est de me: Ut faciam [Ms. facerem], Deus, voluntatem tuam. Superius dicens: Quia hostias, et oblationes, et holocaustomata pro peccato noluit, nec placita sunt tibi, quæ secundum legem offeruntur, tunc dixi: Ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam: auferit primum, ut sequens statuatur. In

qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Jesu Christi semel [Ms. in semel]. Et omnis quidem sacerdos presto est quotidie ministrans, et easdem sepe offerens hostias, quæ nunquam possunt auferre peccata: hic autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei, de cætero expectans donec ponantur inimici ejus scabellum pedum ejus. Una enim oblatione, consummavit in sempiternum sanctificatos. Contestatur autem nos et Spiritus sanctus. Postquam enim dixit: Hoc autem testamentum, quod testabor ad illos post dies illos, dicit Dominus: Dando leges meas in cordibus eorum, et in mentibus eorum superscribam eas: et peccatorum, et iniquitatum eorum jam non recordabor amplius. Ubi autem horum remissio, jam non est oblatio pro peccato. Habentes itaque, fratres, fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi, quam initiavit nobis viam novam, et viventem per velamen, id est, carnem suam, et sacerdotem magnum super domum Dei: accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda a conscientia mala, et abluti corpus aqua munda, teneamus spei nostre confessionem indeclinabilem [fidelis enim est qui repromisit], et consideremus invicem in provocationem charitatis, et bonorum operum: non deserentes collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam: sed consolantes, et tanto magis quanto videritis appropinquantem diem. Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia: terribilis autem quedam expectatio iudicii, et ignis æmulatione, quæ consumptura est adversarios. Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione duobus vel tribus testibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, et spiritui gratiæ contumeliam fecerit! Scimus enim qui dixit: Mihi vindicta, et ego retribuam. Et iterum: Quia judicabit Dominus populum suum. Horrendum est incidere in manus Dei viventis. Rememoramini autem pristinos dies, in quibus illuminati, magnum certamen sustinistis passionum, et in altero quidem, opprobriis et tribulationibus spectaculum facti: in altero autem, socii taliter conversantium effecti. Nam et vincitis

¹ Prefert « pro eis », cum Græco ἐπὶ πάντων, Palatinus quoque ms.

² In eodem mss. « non permanserunt », cum Græco οὐκ ἐπέμειναν.

¹ Verius conjunctionem « et » Palatinus ms. addit: Græce, καὶ περὶ ἀμαρτίας, quam et paulo post lectionem denuo idem cum Græco servat.

compassi estis, et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem et manentem substantiam. Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quae magnam habet remunerationem. Patientia enim vobis necessaria est: ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem. Adhuc enim modicam aliquid quantulum, qui venturus est, veniet, et non tardabit. Justus autem meus ex fide vivit: quod si subtraxerit se, non placebit animae meae. Nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem, sed fidei in acquisitionem animae.

Cap. XI. — Est autem fides sperandarum substantiarum rerum, argumentum non apparentium. In hac enim testimonium consecuti sunt senes. Fide intelligimus aptata esse saecula verbo Dei, ut ex invisibilibus visibilia fierent. Fide plurimam hostiam Abel, quam Cain, obtulit Deo, per quam testimonium consecutus est esse justus, testimonium perhibente muneribus ejus Deo: et per illam defunctus adhuc loquitur. Fide Henoch translatus est, ne videret mortem, et non inveniebatur, quia transtulit illum Deus: ante translationem enim testimonium habuit placuisse Deo. Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, et inquirentibus se remunerator sit. Fide Noe, responso accepto de iis quae adhuc non videbantur, metuens aptavit arcam in salutem domus suae, per quam damnavit mundum: et justitiam, quae per fidem est, haeres est institutus. Fide qui vocatur Abraham, obedivit in locum exire, quem accepturus erat in hereditatem: et exiit, nesciens quo iret. Fide demoratus est in terra reprobationis, tanquam in aliena, in casulis habitando, cum Isaac et Jacob coheredibus reprobationis ejusdem. Expectabat enim fundamenta habentem civitatem: cujus artifex et conditor Deus. Fide et ipsa Sara sterilitatem in conceptionem seminis accepit, etiam praeter tempus aetatis: quoniam fidelem credidit esse eum, qui repromiserat. Propter quod et ab uno orti sunt (et hoc emortuo) tanquam sidera caeli in multitudinem, et sicut arena, quae est ad oram maris, innumerabilis. Juxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis reprobationibus, sed a longe eas aspicientes, et salutantes, et confitentes quia peregrini et hospites sunt super terram. Qui enim haec dicunt, significant se patriam inquirere. Et si quidem ipsius meminissent de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi: nunc autem meliorem appetunt, id est, caelestem. Ideo

non confunditur Deus vocari Deus eorum: paravit enim illis civitatem. Fide obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur, et unigenitum offerebat, qui susceperat reprobationes; ad quem dictum est: Quia in Isaac vocabitur tibi semen: arbutrans quia et a mortuis suscitare potens est Deus: unde eum et in parabola accepit. Fide et de futuris benedixit Isaac, Jacob, et Esau. Fide Jacob moriens, singulos filiorum Joseph benedixit: et adoravit fastigium virgæ ejus. Fide Joseph moriens, de protectione filiorum Israel memoratus est, et de ossibus suis mandavit. Fide Moyses natus, occultatus est mensibus tribus a parentibus suis; eo quod vidisset elegantem infantem, et non timerunt regis edictum. Fide Moyses grandis factus negavit se esse filium filiae Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem, majores divitias aestimans thesauro Aegyptiorum, improprium Christi: aspiciebat enim in remunerationem. Fide reliquit Aegyptum, non veritus animositatem regis: invisibilem enim tanquam videns sustinuit. Fide celebravit pascha, et sanguinis effusionem: ne qui vastabat primitiva, tangeret eos. Fide transierunt mare Rubrum tanquam per aridam terram, quod experti Aegyptii, devorati sunt. Fide muri Jericho corruerunt, circuitu dierum septem. Fide Rahab meretrix non perit cum incredulis, excipiens exploratores cum pace. Et quid adhuc dicam? Deficit enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Samson, Jephthæ, David, Samuel, et prophetis: qui per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt reprobationes, obtulerunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladii, convalescerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum, acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Alii autem distanti sunt, non suscipientes redemptionem, ut meliorem invenirent resurrectionem. Alii vero ludibria et verbera experti, insuper et vincula et carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt: circumierunt in melotis, in pelibus caprinis, egestes, angustiati, afflicti: quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes, in montibus, et speluncis, et in cavernis terræ. Et hi omnes testimonio fidei probati, non acceperunt reprobationem, Deo pro nobis melius aliquid providente, et non sine nobis consummarentur.

Cap. XII. — Ideoque et nos tantam habentes impositam nubem testium, deponentes omne pon-

das, et circumstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen: aspicientes in auctorem fidei, et consummatorem Jesum, qui proposito sibi [Ms. ibi] gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, atque in dextera sedis Dei sedet. Recogitate enim eum, qui qui talem sustinuit a peccatoribus adversum semetipsum contradictionem: ut ne fatigemini, animis vestris deficientes. Nondum enim usque ad sanguinem restitistis, adversus peccatum repugnantes: et oblit estis consolationis, quae vobis tanquam filiis loquitur, dicens: Filii mi, noli negligere disciplinam Domini: neque fatigeris, dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit [Ms. recepit]. In disciplina perseverate. Tanquam filiis vobis offert se Deus: quis enim filius, quem non corripit pater? Quod si extra disciplinam estis, cujus participes facti sunt omnes: ergo adulteri, et non filii estis. Deinde patres quidem carnis nostrae, eruditores habuimus, et reverebamur eos: non multo magis obtemperabimus Patri spirituum, et vivemus? Et illi quidem in tempore paucorum dierum, secundum voluntatem suam erudiebant nos: hic autem ad id, quod utile est in recipiendo sanctificationem ejus. Omnis autem disciplina, in praesenti quidem videtur non esse gaudii, sed mœroris: postea autem fructum pacatissimum [Ms. potissimum] exercitatis per eam reddit justitiae. Propter quod, remissas manus, et soluta genua erigite, et gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanctorum. Pacem sequimini cum omnibus, et sanctorum, sine qua nemo videbit Deum: contemplantes, ne quis desit gratiae Dei: ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediatur, et per illam inquinentur multi. Ne quis fornicator, aut profanus, ut Esau: qui propter unam escam vendidit primitiva sua. Scitote enim quoniam et postea cupiens haereditate benedictionem, reprobatus est: non enim invenit poenitentiae locum, quamquam cum lacrymis inquisisset eam. Non enim accessistis ad tractabilem montem, et accessibilem ignem, et turbinem, et caliginem, et procellam, et tubæ sonum, et vocem verborum, quam qui audierunt, excusaverunt se, ne eis fieret verbum. Non enim portabant quod dicebatur: Et si bestia tetigerit montem, lapidabitur. Et ita terribile erat quod videbatur. Moyses dixit: Exterritus sum, et tre-

mebundus. Sed accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei viventis, Jerusalem caelestem, et multorum millium Angelorum frequentiam, et Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in caelis, et iudicem omnium Deum, et spiritus iustorum perfectorum, et testamenti novi mediatorum Jesum, et sanguinis aspersionem melius loquentem quam Abel. Videte, ne recusatis loquentem. Si enim illi non effugerunt, recusantes eum, qui super terram loquebatur, multo magis nos, qui de caelis loquentem nobis avertimus. Cujus vox movit terram tunc: nunc autem reprimittit, dicens: Adhuc semel; et ego movebo non solum terram, sed et caelum. Quod autem adhuc semel, dicit: declarat mobilium translationem tanquam factorum, ut maneant ea quae sunt immobilia. Itaque regum immobilia suscipientes, habemus gratiam: per quam serviamus placentes Deo, cum metu et reverentia. Etenim Deus noster ignis consumens est.

Cap. XIII. — Caritas fraternitatis maneat in vobis. Et hospitalitatem nolite oblivisci, per hanc enim lauerunt [Ms. placuerunt] quidam, Angelis hospitio receptis. Memento victorum, tanquam simul vinciti et laborantium, tanquam et ipsi in corpore morantes. Honorabile conubium in omnibus, et thorax immaculatus. Fornicatores enim, et adulteros judicabit Deus. Sint mores sine avaritia, contenti praesentibus: ipse enim dixit: Non te deseram, neque derelinquam. Ita ut confidenter dicamus: Dominus mihi adiutor; non timebo quid faciat mihi homo. Memento prepositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei: quorum intuentes exitum conversationis, imitamina fidem. Jesus Christus heri, et hodie: ipse et in saecula. Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci. Optimum est enim gratia stabilire cor, non escis: quae non profecerunt ambulanti in eis. Habemus altare, de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deservierunt. Quorum enim animalium inferatur sanguis pro peccato in Sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra castra. Propter quod et Jesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra castra passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra, improprium ejus portantes. Non enim habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus. Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, id est, fructum laborum consentientium nomin-

¹ Voculas « in vobis », juxta Graecum textum Palatinus ms. ignorat.

ejus. Beneficentiae autem, et communionis nolite oblitesci: talibus enim hostiis promeretur Deus. Obedite prepositis vestris, et subjacete eis. Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddaturi, ut cum gaudio hoc faciant, et non gementes: hoc enim non expedit vobis. Orate pro nobis: confidimus enim quia bonam conscientiam habemus in omnibus bene volentes conversari. Amplius autem deprecor vos hoc facere, quo celerius restituar vobis. Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis pastorem magnam ovium, in sanguine testamenti aeterni, Dominum

Explicit epistola B. Pauli Apostoli ad Hebraeos.

¹ Nomen « fratres », quod et in Graeco textu tacet, Palat. quoque ms. ignorat.

¹ PROLOGUS SEPTEM EPISTOLARUM CANONICARUM.

Non idem ordo est apud Graecos, qui integre sapiunt, et fidem rectam sectantur, epistolarum

¹ Hieronymi hunc prologum non esse, sed hominis cui sequioris multo aetatis, tum subsellii pene infimi, certis adeo argumentis recentiores critici atque ipse etiam Martianeus evincunt, ut si demonstrare id ipsum velimus, actum agere videamur; clamant enim vero totus orationis contextus, e Hieronymianis laciniis hinc inde male consarcinatus: stylus ipse incomptus, ubi de suo quadam auctor subnectit: fluxe sententiae, et posteriora saecula redolentes, ut est prima illa de ordine epistolarum « apud Graecos, qui integre sapiunt, et fidem rectam sectantur »: nova etiam vocabula, ut cum « canonicas » nuncupari ait has epistolas, quas « catholicas » continuo Hieronymus dixit: aliaque ejusmodi, quae longum est persequi, et quae habes in calce libri a Benedictino editore refutata: sud et pridem a Richardo Simonio critice novi testamenti tom. I, c. 18, et in itinere p. Martene part. II, pag. 79. Erit proinde, cui magis fortasse placuisset penitus hinc rejici, atque inter supposita scriptum istud amandari. Verum cum et mss. passim illud habeant quos inter et nostri mox laudandi, et vetustiores plerumque omnes bibliorum editiones, ut Norimbergensis anni 1475, Veneta an. 1498, Basileensis an. 1506, Parisiens. an. 1563, duae Lugdunenses an. 1520 et 1589, Antwerp. 1617, etc. satis visum est, alio, ut hic vides, caractere, ad alieni fetum auctoris significandum, describi.

nostrum Jesum Christum, aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem: faciens in vobis quod placeat coram se per Jesum Christum: cui est gloria in saecula saeculorum. Amen. Rogo autem vos, fratres, ut sufferatis verbum solatii. Etenim perpaucis [Ms. praepaucis] scripsi vobis. Cognoscite fratrem nostrum Timotheum dimissum: cum quo (si celerius venerit) videbo vos. Salutate omnes prepositos vestros, et omnes sanctos. Salutant vos de Italia ¹ fratres. Gratia cum omnibus vobis. Amen.

septem, quae canonicae nuncupantur, qui in Latinis codicibus invenitur: ut, quia [Mart. quod

Jam quod nostros codices spectat, nullus e tribus melioris nota, quos in consilium adhibuimus, Hieronymi nomen praefert in inscriptione. Est autem primus ceteris, quot vidimus, antiquior, ex bibliotheca olim Nonantulana, nunc S. Crucis in Jerusalem de Urbe: alter Veronensis in bibliotheca fratrum Observantium S. Bernardini, qui liber cum novum testamentum universum complectatur, apocalypsim tamen non habet. Tertius apud nos est, quem ex museo quopiam Mediolanensi accepimus. Sed et saepe alios ejusmodi magno numero in Italiam bibliothecis offendere est, ac praesertim Florentiae in S. Marci, et Laurentiana, ut vicissim alios, tametsi rariores, qui audaciori mendacio praescribunt Hieron. nomen. Dicemus suo loco infra de aliis, qui cum epistola S. Joannis versiculum de caelestibus testimoniis, ejus afforandi gratia, praefatio isthaec adornata est, vel omittunt, vel nonnihil a Vulgata lectione diversum recitant. Haec interim sufficienti amodum laudibus fediissima omnium calumniae, quae Faustina Socina, nefariae suo de nomine sectae caput, Hieron. petiit, quasi verum hujusce prologi auctorem: « Qui cum », inquit, « nactus forte fuisset exemplar aliquod, aut etiam plura exemplaria, in quibus particula illa » (triplicis scilicet testimonii, Patris, Verbi, et Spiritus sancti in collo testantium) « adjecta fuerat, adversus fidem aliorum exemplarium tam Latinerum quam

quia] Petrus primus est in numero Apostolorum, prima sint etiam ejus epistola in ordine caetera-

rum. Sed sicut evangelistas dudum ad veritatis lineam correximus: ita has proprio ordini, Deo Graecorum lectionem particulae illius, tanquam germanam defendere, ac promovere coepit, conquerens publice, cum culpa et fraude hereticorum abrasam a Vulgatis codicibus fuisse. S. enim pater minime omnium haec scripsit: neque suo aetate particula illa ex Latinis aut Graecis exemplaribus exciderat: neque demum monstrum illud hominis eruperat ex inferno specu, qui obviam sepiissime scribarum oscitantiam, in sacri textus calumniam traheret. Videatur Martianeus.

« Censoriam nuperi scriptoris virgulam jam sensi hic prologus septem epistolarum canonicarum in quem etiam nostras expectare se animadversiones indicavit idem auctor, cum ne manuscripto praesertim evangeliorum Cantabrigiensi disputationem instituit. Ab eo igitur sic provocati timemus, ne qui dixit quidquid voluit, audiat a nobis quod nequaquam velit. Non enim possumus aliquid adversus veritatem, sed pro veritate. Cui semel si nobiscum studuerit, quocumque eum incuriose, nec plena fide scripsisse demonstrabimus, simpliciter ipse constiteri, et emendare tenebitur. Et quia veritatis pura lux lectori affulgere minime posset, nisi prius mendaciorum ac errorum tenebrae removerentur, instituti nostri erit ea primum observare quae in nupera historia critica novi testamenti dissona rerum veritatis reperiantur. His vero discussis atque dissertis, quomodo sese res habeant in veteribus libris, summa fide ac pari diligentia proponemus.

« Quod ergo primum observat de ista praefatione, primo vol. historiae suae criticae novi testamenti capite decimo octavo, non satis accuratum est, nec ad verum accedit. Nam cum asserat praesentem prologum inveniri in exemplariis Latinis ante sexcentos tantum annos descriptis: in aliis autem antiquioribus mss. non ita constanter reperiri: aut fides in eo vacillat, aut diligentiae nonnihil desideratur. Quippe quod certum sit rarioris esse vetustissimos bibliorum codicum, in quibus abest prologus, quam illi qui eundem habent adscriptum. Ac ne quis his dictis scriptorem criticum protelare me putet, libros citabo assertionis meae loquacissimos testes. Duo exstant in bibliotheca regia sacrorum bibliorum vetustissimi codices mss. duo pariter ejusdem aetatis et dignitatis in bibliotheca Colbertina. Regii numeris 3561 et 3564 notati visuntur: Colbertini vero num. 1 et 458. Omnia isthaec exemplaria ante tempora Caroli Calvi, vel eodem tempore exscripta dignoscuntur, nullo refragante:

« quatuor tamen istis mss. praestantissimis, ac optime notis, tres insigne habent prologum memoratum ante septem epistolas canonicas descriptum. Unde evidens argumentum exurgit contra opinionem nuperi critici: maxime si huic auctoritati accedat eadem probatio et manuscriptis iterum quatuor bibliothecae nostrae San-Germanensis, ubi supersunt nobis tum propria, tum Corbeiensis monasterii exemplaria venerandae antiquitatis, ante octingentos annos in membranis exarata. Ut in regis et Colbertinis codicibus, ita et in nostris evenit: nam nullus inter eos est praeter notatum numero 15, qui non habeat prologum ad septem epistolas apostolicas. Quos qui consulere voluerit, numeris istis designatos habeat, 2, 4 et 23. Ex octo igitur mss. codicibus antiquioribus, sex sunt qui constanter retinent praefationem, passim Hieronymo adscriptam: in recentioribus autem nec semper, nec ubique descripta legitur: abest enim in Colbertinis codicibus num. 6155, et 6180. Certe, si bene memini, frequentius etiam in his desideratur, quam in jam laudatis vetustioribus. Hunc namque prologum cum in multis codicibus ante quadringentos annos exscriptis, in Occitania dudum, et in Aquitania positus requirerem, ab his abesse mihi non raro videbatur, ut mea memoria est. Quos quidem etsi non esset, nihil conferret absentia prologi in aliquot vetustioribus libris ad probationem ejus falsitatis. Quia nonnullae praefationes genuinae Hieronymi absunt similiter in quibusdam vetustissimis mss. verbi gratia in mss. regio num. 3564, abest praefatio in librum Eadrae: quodque magis mirare, abest in tribus exemplaribus canonicis Hebraicae veritatis praefatio Hieronymi in psalterium ex Hebraeo conversum. Perridiculum vero foret propter talem librarium veterum incuriam, Hieronymo adjudicare predictas praefationes, quae cum ejus inscriptione in toto aliis mss. cod. leguntur scriptae. Nihil itaque urget argumentum suppositionis prologi, quam ex ejus absentia in nonnullis codicibus antiquis probare conlenti nuperus auctor.

« Notat secundo nomen Hieronymi nec aliter scriptoris fuisse positum ad frontem prologi in aliquot mss. antiquioribus: indeque colligit rationi consentaneum esse, ut credamus eam praefationem auctorem Hieron. non habuisse. Sed pace viri hujus studiosi dixerim, parum exercitatos eos esse in lectione veterum codicum, qui tam levibus conjecturis suam adstrunt opinionem. Quia manifestissime comprobatur nullum nomen apponi sapius in titulo Hieronymia-

nos juvante reddidimus. Est enim prima earum

narum præfationum, quando a librariis dormitantibus reperitur descripta. Hujus generis sunt mss. cod. bibliorum sequentes: Codex monasterii nostri Montis Majoris apud Arelatem; codex enim. card. de Bonzi, qui exstat in ejus bibliotheca Narbonensi: canon Hebraice veritatis Carcassonensis Ecclesie; codex denique monasterii nostri B. Marie Deauratae apud Tolosates. In his omnibus exemplaribus omisum est quodcumque nomen auctoris in præfationum inscriptione; atque ibi hoc modo legitur: « Incipit præfatio de libro Josue; incipit prologus in libris Regum; incipit præfatio in Job; prologus in libris Esdræ; et ita de cæteris. Nec solum illi, sed et codic. regii, Colbertini, ac San-Germanenses nomen Hieronymi omittunt passim. regius 1564 sic Danielis prologum inscribit: « Incipit prologus in Daniele propheta ». Colbertinus antiquissimus num. 61: « Incipit præfatio Jesu Nave, et iudicium ». Et in librum Jeremie: « Incipit prologus Jeremie propheta ». San-Germanensis noster n. 45 initio paralipomenon ita legit: « Incipit liber Dabre-Jamim... Incipit prologus. Si Septuaginta, etc. » Et ne diutius in his recensendis immoremur, codex bibliorum San-Germanensis n. 404 descriptas retinet præfationes S. Hieronymi absque ulla epigraphe, seu inscriptione. Videat nunc criticus noster, quantum dislent ejus conjecturae ab ipsa rerum experientia, usque quotidianæ lectionis, id est, ab ipsa explorata rerum veritate.

« Tertio loco veritati consonum est quod ait, prologum hunc non inveniri in manuscripto regio codice num. 3564; sed falsus est omnino, cum ait duos esse ejusdem ætatis codices manuscriptorios in bibliotheca nostra sancti Germani a Pratis, in quibus non legitur prologus septem epistolarum canonicarum. In omnibus namque manuscriptis ejusdem bibliothecæ nostræ codicibus a nobis diligentè examinatis, si unum excipias notatum num. 45, invenitur illo prologus perfectus et integer, omnibusque suis numeris absolutus.

« Errorem illum quartus excipit, si tamen unus, et non multiplex invenitur, ubi nititur ostendere auctorem collectionis bibliorum, qui primus omnes libros Vulgatæ Latine, id est, veteris ac novi testamenti, uno volumine complexus est, edidisse prologum positum in fronte epistolæ canonicarum. Certum est, inquit, præfationuculam in exemplari Caroli Calvi affixam initio actuum Apostolorum, non fuisse in hunc finem scriptam ab Hieron. sed esse desumptam ex ejusdem prologo majori, quem galeatum vocamus; hisque verbis concepta legitur: « Actus Apostolorum nu-

una Jacobi, Petri duæ, Joannis tres, et Judæ una.

dam quidem resonare historiam videtur, et nascentis Ecclesie historiam texere: sed si nonveritas, etc. » Incogitantia hæc illi excidisse manifestum est: nam quis nesciat in prologo Hieron. galeato altum esse silentium de libris novi testamenti? Quam hallucinationem nec suis confederatis criticis auctor condonasset, si quemquam eorum in stylo decretorio, pro epist. Hieronymi ad Paulinum, prologum galeatum recitare deprehenderet. Hujus erroris occasione venit in mentem ridicula percontatio, qua aliquando vir cæteroqui doctus querebat a nobis, quomodo in canone Hebr. veritatis positum esset testimonium prioris epist. B. Joannis, ubi sermo est de Patre et Filio et Spiritu sancto. Pudet utique nos eruditum hominem adeo rudem reperit in studio divinarum Scripturarum, ut caput quintum epist. I. Joannis Apostoli requireret in pentateucho Moisis, aut in ordine prophetarum, vel hagiographorum. Sed ad propositum redeamus. Præfatio posita ad frontem actuum Apostolorum in ms. regio Caroli Calvi excerpta est ex epistola S. Hieron. ad Paulinum, ubi post summarium, ac mysticam expositionem veteris testamenti, tangit et novum breviter testamentum, cursim indicans quid unusquisque liber contineat. De hæc epist. sumptas novimus illas partes, qua leguntur in mss. cod. descriptas in modum præfationis ad frontem singulorum voluminum tam veteris, quam novi testamenti. Unde nequaquam caruit aliqua præfationucula Hieronymiana auctor collectionis Vulgatæ Latine, ut novam ipse cedere cogere juxta sententiam nuperi critici: nam in eadem epist. ad Paulinum pulchre de epistolis septem canonicis hæc habet Hieron. « Jacobus, Petrus, Joannes, et Judas, septem epistolas ediderunt tam mysticas, quam succinctas, et breves pariter et longas, breves in verbis, longas in sententiis; ut rarus sit, qui non in eorum lectione cœcutiatur ». In ms. Colbertino n. 158 posita leguntur verba isthæc in fronte septem epistolarum, licet imprudens nescio qui emendator ea expungere tentaverit. Eodem quoque loco scripta sunt in aliis tribus mss. ejusdem bibliothecæ Colbertinæ, quorum hæc sunt notæ numerice, 2767, 3214 et 6449. Potuit igitur qui primus Vulgatæ Latine libros compegit, hæc ut præfationucula ante septem epist. canonicas; sicut nonnulla posuit in fronte actuum, et apocalypses, desumpta ab Hieronymo ad Paulinum scribente. Ruit proinde moles argumentorum critici nostri, quia tota pendet et conjecturis, quibus aberrare eum satis superque demonstravimus. Nos aliam viam ingressi, suppositionem prologi, de quo nunc agitur, manifestam facere

Quæ si, ut ab eis digestæ sunt, ita quoque ab in-

conabimur aliquot validioribus argumentis.

« Primum petitur abs nomine epistolarum « canonicarum, » quod Hieron. ignotum erat, ut probare in promptu est ex ejusdem verbis, quæ non uno loco leguntur in catalogo scriptorum ecclesiasticorum. In Petro itaque, sive capite primo hujus operis in hunc modum scribit: « Simon Petrus... scripsit duas epistolas, quæ catholice nominantur: quorum secunda a plerisque ejus esse negatur, propter styli cum priore dissonantiam ». In Jacob eadem inculcat, dicens: « Jacobus, qui appellatur frater Domini... Jerosolymorum episcopus ordinatus, unam tantum scripsit epistolam, quæ de septem catholicis est, quæ et ipsa ab aliquo quodam sub nomine ejus edita asseritur: licet paulatim, tempore procedente, obtinuerit auctoritatem ». In Juda denique de septem epist. idem annexens, totum capitulum ita contexit: « Judas, frater Jacobi, parvam quidem, quæ de septem catholicis est, epistolam reliquit. Et quia de libro enoch, qui apocryphus est, in ea assumit testimonium, a plerisque rejicitur. Tamen auctoritatem vetustate jam et usu meruit, et inter sanctas Scripturas computatur ». Vides ergo, lector, nomen « canonicarum » epistolarum nusquam ab Hieron. fuisse usurpatum: sed cum de ipsis aliquid scriberet, dixisse semper, « quæ catholice nuncupantur »: vel, quæ de septem catholicis est ». Contra vero artificis supposititii prologi non aliter quam « canonicas » appellat: « Non idem ordo est », inquit « Epistolarum septem, quæ canonicæ nuncupantur etc. » Ex hæc autem appellatione non levis est conjectura auctorem prologi scripsisse post ætatem Cassiodori, qui easdem septem epist. vocat « canonicas » lib. de institutione divinarum Litterarum c. 8: « Octavus codex », ait ille, « canonicas epistolas continet Apostolorum ». Et iterum: « Sed cum de reliquis canonicis epistolis magna nos cogitatio fatigaret, subito nobis codex Didymi Græco stylo conscriptus in expositionem septem canonicarum epistolarum, Domino largientia, concessus est ». Hoc diverso usu vocandi epist. septem Apostolorum, facile auctorem ab Hieron. diversum, ac ætate inferiorem deprehendimus in prologo illis affixo. Catholicas appellat Hieron. cum Athanasio in epist. festiva, et cum auctore synopses eidem adscripta: catholicas autem eas nominat cum Cassiodoro falsus ille Hieronymus scriptor suspecti prologi. Tamen synodus Laodicena eadem epist. canonicas appellavit, cum divinarum Scripturarum indicem ac catalogum proposuit. At hoc nomine, ut sciam, nullibi recensentur ab Hieronymo, qui catholicas semper epist. nominare consuevit. Hincque non

terpretibus fideliter in Latinum verterentur locum

obscure probamus, alium esse ac plane ab Hieron. diversum scriptorem illum prologi controversi, quisquis tandem ille fuerit, sive Victor Vitensis, sive anonymus aliquis, qui prior uno corpore omnes libros Vulgatæ Latine studuit colligare.

« Suppositionem ejusdem prologi iterum exploratam habere possumus, eo quod hujus auctor gloriatur quasi magnam rem, ac utilitatem non mediocrem Ecclesie Dei procurarit, ordini proprio restituens septem epistolas canonicas: dicatque seriem ipsarum diversam esse apud Græcos orthodoxos, et in Latinis exemplaribus. Hoc namque posterius falsum est omnino ex canone 59 vel 60 Synodi Laodicænae, ubi hoc ordine leguntur posite epistolæ septem: « Jacobi una, Petri duæ, Joannis tres, Judæ una ». Eandem seriem epistolarum observat Athanasius epist. festiva, et auctor synopses Scripturarum apud Athanasium. Gregorius quoque Nazianzenus carmine de genuinis Scripturis, Joannes Damascenus l. iv de fide catholica c. 18, ac Nicephorus P. C. ad finem chronologiæ; e quo Anastasius bibliothecarius sic Latine reddidit: « Catholicæ epistolæ: Jacobi una, Petri duæ, Joannis tres, Judæ una: simul septem, versus vero i. ccc. Unde ergo habuit falsus ille Hieronymus non eundem esse ordinem « apud Græcos, qui integre sapienter, et fidem rectam sectantur, epistolarum septem, quæ canonicæ nuncupantur, qui in Latinis codicibus invenitur; duasque Petri epistolas priores esse apud eos « in ordine cæterarum? » Quis magis apud Græcos fidem rectam sectatus est, quam « Athanasius, Gregorius » theologus, et « Joannes » Damascenus? Penes eos tamen idem est ordo epistolarum septem catholicarum, seu canonicarum, « qui in Latinis codicibus invenitur ». Quid vero tantæ utilitatis inesse potest in illa serie epistolarum, in qua Jacobi epist. prima ponitur, ut hunc ordinem a se restitutum auctor prologi æquiparet puritati ac integritati evangelistarum? « Sed sicut », inquit, « evangelistas dudum ad veritatis lineam correximus, ita hæc proprio ordini, Deo nos juvante, reddidimus ». Nihil facit sanæ doctrinæ, neque rectæ fidei, si primo loco, vel ultimo ponatur epist. Jacobi: modo canonicæ Scripturæ auctoritatem eidem adscribamus cum Ecclesia cathol. Sint priores Petri, sint ultimas Joannis, sit modica Jacobi, et altera Judæ: nihil lucratur qui fidem rectam sectantur; nihil illis etiam deperit, quibus plus inest reverentiæ erga verbum Dei, quam curiositatis in peculiari lectionis ordine retinendo. Hunc etiam epistolarum canonicarum ordinem, quem tanti fecit falsus Hieronymus, a vero Hieronymo in sua editione neglectum fuisse novi-

quium, nec ambiguitatem legentibus facerent, nec sermonum sese varietas impugnaret [Al. va-

rietas impugnaret]: illo præcipue loco ubi de unitate Trinitatis in prima Joannis epistola posuit, si Cassiodoro fides habeatur. Nam studiosissimus vir Cassiodorus varias Scripturæ divinæ cum recensuerit divisiones, nunquam in illis meminit ordinis epistolarum, quem « proprium » vocat scriptor prologi suspecti. Quinimo alium diversum affert capite duodecimo de institutione divinarum litterarum, cujus capituli inscriptio ista est: « Divisio Scripturæ divinæ secundum Hieronymum ». In hac igitur divisione Hieronymiana, seu catalogo librorum Scripturæ sacre, post recensitos evangelistas, sic legitur apud Cassiodorum: « Post hos sequuntur epistolæ Apostolorum: Petri duæ, Pauli quatuordecim, Joannis tres, Jacobi una, Jude una, actuum Apostolorum Luca liber unus, et apocalypsis Joannis liber unus ». Quam librorum seriem si veram esse ac Hieronymo propriam crediderimus, nec Cassiodoro disserenti denegetur fides, impostorem prologi scriptorem pronuntiare fas erit. His adde canonem Scripturarum apud August. lib. II de doctrina christiana, c. 8, ubi talis exstat ordo epistolarum canonicarum: « His quadraginta quatuor libris testamenti veteris terminatur auctoritas: novi autem quatuor libris evangelii... quatuordecim epistolis Pauli Apostoli... Petri duabus, tribus Joannis, una Jude, et una Jacobi, actibus Apostolorum libro uno, et apocalypsis Joannis libro uno ». Augustinum autem quis nesciat editionem Hieronymianam in novo testamento secutum fuisse, eamque cæteris omnibus prætulisse versionibus Latinis? Qui fit ergo, ut ordinem epistolarum canonicarum minime curet editionis Hieronymianæ perpetuus laudator: susque illud haberet, quod, « Deo juvante », restituisset catholicis interpres? Plus igitur momenti in hac epistolarum serie restituta posuit prologi conditor, quam Augustinus ac Hieronymus locis citatis posuisse reperiantur. Et eam ob rem alius ab Hieronymo dicendus est, quisquis tandem fuit qui propriam scriptionem gloriosi nominis auctoritate defendere ac fulcire quesivit. Scimus quidem Hieronymum in epistola ad Paulinum, eodem ordine, quo nunc habentur epistolæ in bibliis Latinorum, disseruisse de Jacobo, Petro, Joanne, et Juda Apostolis. Sed aliud est seriem persequi vulgarem, usque receptam, aut certe apud diversos diversam: aliud maximum operæ pretium se facturum sperare in restitutione ordinis proprii putati, epistolarum canonicarum. Non desunt hodie mss. codices Latini, in quibus descriptæ leguntur hujusmodi epistolæ juxta seriem Græcorum, qui Petri epistolis primum locum tribuunt. Nam Colbertinæ bibliothecæ codex

librorum ms. sub numero 245 hunc ordinem observat intercanonicas epistolas, Petri II, Jacobi I, Joannis III, Jude I. In eo tamen libro legitur testimonium epistolæ primæ B. Joannis, ubi Pater, Verbum, et Spiritus sanctus unum esse dicuntur. Ex his planum est, nisi fallat nos opinio ordinatorem, seu restitorem ordinis septem epistolarum canonicarum, eundemque prologi auctorem, Hieronymo ætate inferiorum esse.

« Jam si ex stylo judicium habeamus de auctore præfationis, fraus illico apparet in verbis ejus. Non enim Hieronymianum styllum, et formam eloquii exprimere potuit, sed inter ipsas præfationes, et alterius personam, quo se fraudulenter induit, longe ab Hieronymo diversa se ostendit. Simile habet argumentum præfatio Hieronymi in duodecim minores prophetas, cum prologo suppositio ejusdem in septem epistolas canonicas; dissimiles autem phrases, ac periodi in utroque inveniuntur inæquales. Initio præfationis genuinæ ita scribit Hieronymus: « Non idem ordo est duodecim prophetarum apud Hebræos, qui et apud nos. Unde secundum id, quod tibi legitur, hic quoque dispositi sunt ». At initio falsi prologi aliter eadem sensus exprimitur: « Non idem ordo est septem Græcorum, qui integre sapunt, et fidem rectam sectantur, epistolarum septem que canonicæ nuncupantur, qui in Latinis codicibus inveniuntur. Quod, quia Petrus primus est in numero Apostolorum, primæ sint etiam ejus epistolæ in ordine cæterarum ». Confidenter dicam nihil esse in toto illo verborum ambitu, quod phrasim ac styllum sapiat Hieronymi. Et ubi invenias apud Hieronymum infimæ latinilitatis illud « quod quia »? Abhorret prorsus tanta barbaries ab eloquentia Hieronymiana: abhorret et ipse tantis sermonum vitiiis, que in contextu illius prologi sæpius occurrunt. Unde falsus ac supposititius jure habendus est, quamvis Eustochii virginis ibi nomen audiatur. Solent enim tergiversatores, inquit falsus Ambrosius in epist. ad Thessalonicenses, sub nomine clari alicujus viri epistolam fingere: ut auctoritas nominis possit commendare quod per seipsum recipi non potest. Ita sub nomine Hieronymi multa inveniuntur conficta successu temporum, que tanto viri prorsus indigna sunt, nec ætati ejus possint convenire. In duobus mss. codicibus monasterii nostri S. Andreae secus Avenionem, hoc modo inscriptum legi sermonem quemdam de assumptione B. Mariæ Virginis: « Incipit sermo beati Hieronymi presbyteri ad Paulam et Eustochium, et ad virgines sub ea degentes, de assumptione Sanctæ Mariæ ». Nihil ergo juvat in falso opere

substitui legimus. In qua etiam ab infidelibus tran-

slationibus multum erratum esse a fidei veritate

nomen Hieronymi, nihil apostrophæ ad Paulam et Eustochium conferunt auctoritatis; cum multis aliis argumentis fraus scriptionis confictæ ac supposititiæ demonstratur.

« Cæterum hunc prologum supposititium nomine Hieronymi inscribunt plures mss. codices etiam antiqui. Corbeiensis codex num. 23 in bibliotheca San-Germanensi nostra, minio titulum istum descriptum retinet: « Incipit prologus Sancti Hieronymi presbyteri ». Eodem modo legitur codex bibliorum perantiquus, qui nunc exstat in Colbertina bibliotheca sub num. 158: nomen tamen Hieronymi secunda manu videtur in eo adjectum. In mss. duobus S. Andreae secus Avenionem, his verbis prescribitur: « Incipit prologus beati Hieronymi presbyteri in VII epistolas Canonicas ». Nonnulli alii vetustiores ac recentiores similiter. Cæteri autem absque nomine alicujus auctoris: « Incipit prologus septem epistolarum canonicarum ». Hactenus de prologo, ac de ejus inscriptione.

« Nunc ire pergamus ad testimonium Joannis, cujus occasione nobis conscriptus videtur prologus suppositus Hieronymo. Sed laciniosæ disputationis fastidia fugientes, et in actum verba compingentes, monemus lectorem, versiculum 7 cap. V epistolæ I beati Joannis desiderari in multis vetustissimis exemplaribus mss. et in pluribus ejusdem ætatis suppleri ad margines librorum: in recentioribus vero semper adesse, non tamen eodem ordine; quia in iis sæpius versiculum octavum, id est, ea que leguntur v. 8 in Vulgata Latina, præcedit versiculum septimum juxta consequentem textus sacri dispositionem: « Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in terra: Spiritus, et aqua, et sanguis; et hi tres unum sunt. Et tres sunt qui testimonium dant in celo: Pater, Verbum, et Spiritus sanctus: et hi tres unum sunt ». Et eodem tenore Trinitatis incomprehensibilis testimonium supplet plures mss. codices antiquiores, in quibus prima librarium manu omissum fuisse diximus. Res quidem ita se habet in mss. omnibus codicibus, tum vetustis, tum recentioribus: sed si meminimus hujusmodi præmissiones proclivi lapsu, et casu involuntario irrepere apud antiquos notarios, nullum movebit tanta codicum veterum discordia. Nihil enim facilius factu est, quam omittere verba, que secundo eadem ac consequenter leguntur. Neque librorum genus aliquot reperies, ubi non inoleverint similia omissionum vitia. Docet Hieronymus lib. VI comment. in Jeremiæ caput xxx multa fuisse præmissa in LXX interpretibus quia secundo dicebantur. Insignis est ille locus, qui rem nostram plane conficiat, ideo integrum

cum suo contextu sacro proponere juvabit. Jeremie igitur capite xxx, vers. 14 et 15, sic legitur scriptum: « Omnes amatores tui oblitii sunt tui, teque non querent: plaga enim inimici percussit te castigatione crudeli: propter multitudinem iniquitatis tuæ dura facta sunt peccata tua. Quid clamas super contritione tua? Insanabilis est dolor tuus: propter multitudinem iniquitatis tuæ, et propter dura peccata tua feci hæc tibi ». Quod commentariis suis Hieronymus illustrans, apposite hæc inter multa observavit: « Quodque sequitur », inquit, « quid clamas super contritione tua? Insanabilis est dolor tuus propter multitudinem iniquitatis tuæ, in LXX non habetur: videlicet quia secundo dicitur, propter multitudinem iniquitatis tuæ, et dura peccata tua; et qui scribebant a principio additum putaverunt ». Quatuoritaque prætermissa sunt commata in exemplaribus Græcis LXX interpretum; quia eadem verba secundo dicta sunt, et replicata apud Jeremiam prophetam. Sed commodiorem adhuc locum, sive exemplum efficacius ad probationem omissionis nostræ nacti sumus in libro Josue, cap. XXI, vers. 36, secundum versus Vulgatam divisionem et enumerationem. Nam tæne repetitiones eorum verborum: « Civitates quatuor cum suburbanis ejus, que leguntur v. 35, 36 et 37, erroris ansam præbuerit scriptoribus, qui medium, id est, 36 versiculum prætermiserunt decepti similitudine, vel eadem sermonis clausula, que non solum incuriosorum, sed diligentium nonnunquam obtutus confundit in describendo libros. Hinc apud Hebræos plures habebantur mss. codices antiquiores, ubi verba versiculi 36 deerant prorsus, uti absunt in veracioribus Latinis exemplaribus versionis Hieronymianæ, quam hoc Josue loco consuli volumus columna 275 et seqq. istius editionis nostræ. Quod igitur apud Hebræos et apud Græcos librorum exscriptores non raro evenit; cur apud Latinos similes omissiones prudens lector inficiabitur? Proclivis est omnino lapsus in epistola I beati Joannis, capite quinto, v. 7 et 8, propter eadem verba, que secundo dicitur, nempe, « tres sunt qui testimonium dant »: et iterum, « et hi tres unum sunt ». Qui enim a principio scribebat Græca novi testamenti exemplaria, postquam posuerant in membranis, ἕν τρεῖς ἕνα ἢ τρεῖς ἕνα ἕνα, id est, « quia est unus, qui testimonium dant »; ad exemplar, quod præ oculis habebant, recurrentes, facile priora cum postremis sociare poterunt, relicti omnibus intermediis: et ita errore librarium in plurimis libris duo versiculi in unicum coalescerunt. Cumque sequi debuissent, « in celo: Pater, Verbum et Spiritus sanctus: et hi tres

comperimus¹: trium tantum vocabula, hoc est, aque, sanguinis, et spiritus, in sua editione ponentes; et Patris, Verbiq; ac Spiritus testimonium omittentes: in quo maxime et fides catholica roboratur, et Patris et Filii ac Spiritus sancti una divinitatis substantia comprobatur.

unum sunt»: consequenter ad jam dicta verba, *ὅτι πρὸς εἰς, etc.*, posuerunt ista alterius versiculi: *ὃν τῆ γῆ τὸ Πνεῦμα, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ αἷμα, καὶ ὁ πρὸς εἰς τὸ ἓν εἶναι*, id est, «in terra: Spiritus, et aqua, et sanguis: et hi tres unum sunt». Hujusmodi exemplaribus imperfectis usi sunt apud Latinos qui Græca epistola Joannis convertentes, integrum versiculum omittunt, ubi «Pater, Verbum et Spiritus sanctus» unum esse dicuntur. Nec quidquam officit emendationi Hieronymiana mutilati exemplaris defectus; etiamsi concedamus ipsam non habuisse versiculum 7 cap. v epistola I S. Joannis: sicut nec nocet, quod in vera s. doctoris editione libri Josue, de quo supra dicebamus, abfuerit eadem pericope, quæ in exemplaribus Hillelis non inveniebatur. Fidem e contra probant interpretis defectus translationis non absimiles exemplari primigenio. Neque vero de veritate Hebraica, vel Græca, nonnulla testimonia mutat, qui fidus est interpret. Itaque sive omissum dixeris versiculum unum ab Hieronymo, sive non pretermisum in epistola Joannis, nihil inde lucraberis præter incuriam, aut errorem veterum scriptorum, qui in pluribus exemplaribus duos versiculos in unum cogunt.

«Id si non erat, quare sanctissimus martyr Cyprianus scripsit lib. de unitate Ecclesie: «De Patre, et Filio, et Spiritu sancto scriptum est, et hi tres unum sunt»? Ubi hæc scripta sunt, nisi in versiculo septimo capitis quinti epistole prioris S. Joannis? Quare citatur testimonium illud a Victore Vitensi, Fulgentio, aliisque antiquioribus scriptoribus? Num confictum ab illis; ut ad suos sensus aptatum fuisse dixeris absque temeritatis nota? Non sic præcessores nostri, quibus curæ fuit e patribus multa colligere ad confirmationem ejus testimonii, quod in Joannis epistola legebant. Testis est ms. Corbeionensis codex perantiquus et optime notæ, qui actus Apostolorum, septemque canonicas epistolas cum Joannis apocalypsi, uno volumine complectitur; notatus autem est in bibliotheca nostra San-Germanensi numero 23. In hujus ultima pagina et folio extrario, hæc atrox testimonio exscriptor voluminis; ut comprobata esset fides Scripturæ, de qua impræsentiarum sermonem institimus, Ita igitur in eo scriptum reperi:

«Quoniam tres sunt qui testimonium dicunt

In cæteris vero epistolis, quantum a nostra aliorum distet editio, lectoris prudentiæ derelinquo. Sed tu, virgo Christi Eustochium, dum a me impensius Scripturæ veritatem inquiris, meam quodam modo senectutem invidiorum dentibus corrodendam exponis; qui me falsarium corrupto-

in terra, Spiritus, aqua, et sanguis: et hi tres unum sunt in Christo Jesu. Et tres sunt qui testimonium dicunt in cælo: Pater, Verbum, et Spiritus sanctus: et hi tres unum sunt».

«Item: Hi sunt qui testificantur in cælo, Pater, et Filius, et Spiritus sanctus: et hi tres unum sunt».

«Athanasius: Tres sunt qui testimonium dicunt in cælo: Pater, et Verbum, et Spiritus: et in Christo Jesu unum sunt».

«Fulgentius: Tres sunt qui testimonium perhibent in cælo: Pater, et Verbum, et Spiritus: et tres unum sunt.»

«Ingenue fatemur simplicem hujus exscriptoris fidem ac diligentiam magis nobis placuisse, quam totus ille verborum apparatus nuperi critici, quo sacri contextus auctoritatem in epist. I b. Joannis elevare gestit. Nec sine aliquo animorum morore videre possumus auctorem communionis catholice omnibus nervis contendentem, ut probet verba hæc epist. I Joan. c. v., vers. 7: «Quoniam tres sunt qui testimonium dant in cælo: Pater, Verbum, et Spiritus sanctus: et hi tres unum sunt», addita temeritate librorum veterum; nec ab auctore hagiographo fuisse conscripta. Proh dolor! Sicine additamenta librorum, pro textu sacro nobis obtruderet Ecclesia Dei, columna et firmamentum veritatis: in iis maxime Scripturæ sacre sententiis, unde pendet fides sanctissimæ Trinitatis? Sed Ecclesie, inquit, auctoritas hodie nobis ingerit testimonium illud, ut authenticam Scripturam. Quasi vero aliqua Ecclesie Christi auctoritas corruptelas, interpolationes, et cætera librorum additamenta, in verbum Dei et in canonicam Scripturam possit convertere. Nihil dicitur obtusius: nihil divinarum Scripturarum fidei magis exitiale. Unde saniora apprecamur consilia homini literato, qui obsequium putabat se præstitisse Deo in sua historia critica Scripturæ sacre: etsi plurima in ejus lucubracionibus reperiantur, quæ veterum patrum traditiones, ac Scripturam convellant auctoritatem».

¹ Ms. S. Crucis, «trium modo rerum vocabula; alii, trium tantummodo vocabula». Tum, «in ipsa sua editione ponentibus», et mox «omittentibus».

remque sanctorum pronuntiant Scripturarum. Sed ego in tali opere nec amulorum meorum in-

videntiam pertimesco: nec sanctæ Scripturæ veritatem poscentibus denegabo.

B. JACOBI APOSTOLI

INCIPIIT

EPISTOLA CATHOLICA.

Cap. I. — Jacobus Dei et Domini nostri Jesu Christi servus, duodecim tribubus, quæ sunt in dispersione, salutem. Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis: scientes quod probatio fidei vestræ patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habet: ut sitis perfecti et integri, in nullo deficientes. Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, et non improperat, et dabitur ei. Postulet autem in fide nihil hasitans: qui enim hasitat, similis est fluctui maris, qui a vento movetur, et circumfertur. Non ergo æstimet homo ille quod accipiat aliquid a Domino. Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis. Glorietur autem frater humilis in exaltatione sua: dives autem in humilitate sua, quoniam sicut flos feni transit. Exortus est enim sol cum ardore, et arefecit fenum, et flos ejus decidit, et decor vultus ejus deperit: ita et dives in itineribus suis marcescet. Beatus vir, qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vite, quam repromisit Deus diligentibus se. Nemo, cum tentatur, dicat, quoniam a Deo tentatur: Deus enim intenerator malorum est: ipse autem neminem tentat. Unusquisque vero tentatur a concupiscentia sua abstratus, et illectus, deinde, concupiscentia cum conceperit, parit peccatum: peccatum vero cum consummatum fuerit, generat mortem. Nolite itaque errare, fratres mei dilectissimi. Omne datum optimum, et omne donum perfectum, desursum est descendens a Patre lumine, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquod creaturæ ejus. Scitis, fratres dilectissimi. Sit autem omnis homo velix ad audiendum, tardus autem ad loquendum, et tardus ad iram. Ira enim viri, justitiam Dei non operatur. Propter quod abjicientes omnem immun-

ditiæ et abundantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insum verbum, quod potest salvare animas vestras. Estote autem factores verbi, et non auditores tantum, fallentes vosmetipsos. Quia si quis auditor est verbi, et non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suæ in speculo: consideravit enim se, et abiit, et statim oblitus est qualis fuerit. Qui autem perspexerit in legem perfectam libertatis, et permanserit in ea, non auditor obliviosus factus, sed factor operis: hic beatus in facto suo erit. Si quis autem putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio. Religio munda et immaculata apud Deum et Patrem, hæc est: Visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum, et immaculatum se custodire ab hoc sæculo.

Cap. II. — Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Jesu Christi gloriæ. Etiam si introierit in conventum vestrum vir aureum anulum habens in veste candida; introierit autem et pauper in sordido habitu, et intendatis in eum qui indutus est veste præclara, et dixeritis ei: Tu sede hic bene: pauperi autem dicatis: Tu sta illic, aut sede sub scabello pedum meorum: nonne judicatis apud vosmetipsos, et facti estis judices cogitationum iniquarum? Audite, fratres mei dilectissimi, nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide et heredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se? Vos autem exhorastis pauperem. Nonne divites per potentiam opprimunt vos, et ipsi trahunt vos ad judicia? Nonne ipsi blasphemant bonum nomen, quod invocatum est super vos? Si tamen legem perlicitis regalem secundum Scripturas: Diliges proximum tuum sicut teipsum, bene facitis: si autem personas accipitis, peccatum operamini, redarguti a lege quasi transgressores. Quicumque autem to-